

Examining the Stories of Female Immigrant Writers Based on Mikhail Bakhtin's Carnavalesque Theory

Fatemeh Jafarian¹, Shervin Khamseh^{2*}, Soheila Ghassimi Tarshizi²

1. Ph.D. candidate, Department of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Central Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Persian Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Central Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Citation: Jafarian, F., Khamseh, Sh., & Ghassimi Tarshizi, S. (2022). Examining the stories of female immigrant writers based on Mikhail Bakhtin's carnivalesque theory. *Journal of Woman and Culture*, 13(52), 43-57

DOR: [20.1001.1.20088426.1401.13.52.4.4](https://doi.org/20.1001.1.20088426.1401.13.52.4.4)

ARTICLE INFO

Received: 27.03.2022

Accepted: 07.06.2022

Corresponding Author:

Shervin Khamseh

Email:

she.khamse@iauctb.ac.ir

Keywords:

Migrant writers
Carnavalesque theory
Mikhail Bakhtin

Abstract

The purpose of this research was to examine the stories of female immigrant writers based on Mikhail Bakhtin's Carnavalesque theory. The research universe included all the stories of female immigrant writers. The sample of the research subsumed the stories of migration from Goli Targhi (12 stories) and Firouze Jazayeri Duma (Laughter Without an Accent), which was analyzed based on Mikhail Bakhtin's theory of Carnavalesque from Dostoyevsky's book *Boutique*. The research design was descriptive-analytical. Data gathering was processed based on the collecting of library information, documents, and note taking on index cards, on the basis of characteristics such as carnival actions, chronotope (examination of time-space), architectonics (organization of subject relationships) and heteroglossia (meaning in the situation) and investigation of situations carnivalization of migration in several stories of the mentioned authors. The data were analyzed according to Bakhtin's theory Carnavalesque. The results showed that, in order to achieve harmony in the conditions of time and place and new situation in a carnivalized environment, the immigrants change their behavior and character to harmonize themselves with the new land. Also, in carnival's view, a foreigner was considered another at any time and place, and she/he could not fully accept the identity of the people of the new land. It was also challenging to cope with the culture, language and situation of people from other lands in the works of Goli Targhi and Firuzeh Jazayeri. Both authors had experienced two types of life in the two situations of homeland and immigrated land. The stories of these two writers were a direct and realistic reflection of their lived world.

Extended abstract

Introduction: The theory of Carnavalesque by Mikhail Bakhtin (1895-1975) is one of the most important theories of humor in literary criticism. Humor makes the common path of people's life its subject, because it is possible to approach and examine any issue without fear of the ruling powers of society and culture. Immigrants are one of the groups of people around the world who want to join the lives of the people of the destination country. From Bakhtin's point of view, these people experience lives outside of normal life until they reach harmony with the new land, which sometimes puts immigrants in situations crisis or humor. Bakhtin examines the characteristics of carnival in these topics: chronotope (time-space), heteroglossia means that the word has a special meaning in every situation, and architectonics means organizing the relations of subjects. Carnival actions such as crowning and crowning and laughter have been investigated in this research. It is a way of perceiving the world that is associated with fragile symbols of power. This metamorphosis can indicate life and death and change, that moral, political, social and cultural values change from one situation to another. In the culture of migration, the characteristics of an immigrant change in relation to his homeland. Crowning and crowning means that the immigrant is deprived of his power in the homeland and again experiences a different aspect of life in the host land with another weakness or strength. This ceremony expresses the relative vitality of every social structure and every system and every hierarchical position. The role of laughter is considered as a cultural and social power in Carnavalesque, which can break the boundaries of language and formal and external rules. All these factors cause laughter that originates from popular culture. In both Targhee and Jazayari stories, these differences between the two cultures create funny moments that show the inconsistency of the character's encounter with the time and place of the event. In the carnival, it is shown how the stories use laughter to express the facts. In the sample of the research, the stories of migration from Goli Targhi (12 stories) and Firouze Jazayeri Duma (*Laugh Without an Accent*) were analyzed based on Bakhtin's theory of Carnavalesque from Dostoevsky's book *Boutique*. The purpose of this research was to investigate the carnival conditions in the stories of female writers who have experienced life in the conditions of immigration and have depicted the life of these people outside their motherland in the form of stories or autographs.

Method: The research universe included all the stories of female immigrant writers. The sample of the research subsumed the stories of migration from Goli Targhi (12 stories) and Firouze Jazayeri Duma (*Laughter Without an Accent*), which was analyzed based on Mikhail Bakhtin's theory of Carnavalesque from Dostoyevsky's book *Boutique*. The research design was descriptive-analytical. Data gathering was processed based on the collecting of library information, documents, and note taking on index cards, on the basis of characteristics such as carnival actions, chronotope (examination of time-space), architectonics (organization of subject relationships) and heteroglossia (meaning in the situation) and investigation of situations carnivalization of migration in several stories of the mentioned authors. The data were analyzed according to Bakhtin's theory Carnavalesque.

Results: In order to investigate the features of migration stories, the works of Goli Targhi and Firuze Jazayeri Duma were studied in detail, and the carnival actions were investigated

according to the chronotope approaches in terms of time and space. In the architectonic study, the relations of the subjects were analyzed and in the feature of heteroglossia, the meaning of words in the migration situation was investigated. The migration works of these two women writers showed that migrants wanted to adapt to new powers in the destination land, which sometimes causes laughter and ridicule. The popular culture in the new time and place situations of this group was visible in the migration works of these two ladies. In the humorous-serious atmosphere of these stories, the attitudes of parents and children in critical situations were examined.

Conclusions: The results of this research in the migration stories of Goli Targhi and Firuze Jazayeri Duma showed that women had tried to adapt themselves and their families to the new place and time in the destination land, that is, in the individual and social system. In the new land, they wanted to take control of life, but they might have had unfamiliar reactions that caused laughter. On the other hand, in a social force and discourse that Bakhtin calls heteroglossia, language conversations that originated from the culture of each land made their difference in choosing the right way to educate and cope with different people, both in the family and in the social relationships. A dialogue with the people of the destination land was one of the challenging issues of this group. Also, in Carnavalesque view, a stranger was considered "other" at any time and place, and he cannot fully accept the identity of the people of the new land.

Authors Contributions: Fatemeh Jafarian: General Framework Designer, Content Editing, Content Analysis, Article Submission and Modification. Dr. Shervin Khamseh: Design, ideation and correction of the article, Corresponding Author. Dr. Soheila Qasimi Tarshizi: Final review. All authors have discussed the results and reviewed and approved the final version. This article was extracted from Ph.D. dissertaion of Fatemeh Jafarian, supervised by Dr. Shervin Khamseh and the counseling advisinsy of Dr. Soheila Qasimi Tarshizi.

Acknowledgments: The authors consider it is necessary to thank and appreciate the individuals who contributed to this research.

Conflicts of Interest: In this study, no conflict of interest was reported by the authors.

Funding: The research did not receive any financial support.

بررسی داستان‌های نویسندگان مهاجر زن بر اساس نظریه‌ی کارناوالیسم میخائیل باختین

فاطمه جعفریان^۱، شروین خمه^۲، سهیلا قسیم‌ی ترشیزی^۲

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۲. استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی داستان‌های نویسندگان مهاجر زن بر اساس نظریه‌ی کارناوالیسم میخائیل باختین بود. جامعه‌ی پژوهش، شامل کلیه داستان‌های نویسندگان مهاجر زن بود. نمونه پژوهش، داستان‌های مهاجرت از گلی ترقی (۱۲ داستان) و فیروزه جزایری دوما (خنده‌ی لهجه ندارد)، که بر اساس نظریه‌ی کارناوالیسم میخائیل باختین از کتاب بوطیقای داستایفسکی بررسی شد. طرح پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی است. گردآوری اطلاعات بر مبنای جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای، اسناد و فیش برداری، بر اساس ویژگی‌هایی چون کنش‌های کارناوالی، کرونوتوپ (بررسی زمان و مکان)، آرشیوتکتونیک (سازماندهی روابط سوژه‌ها) و هتروگلاسیا (معنادگی در موقعیت) و بررسی موقعیت‌های کارناوالی‌زهی مهاجرت در چند داستان از این نویسندگان انجام گرفت. داده‌ها با توجه به نظریه‌ی کارناوالیسم باختین تحلیل شدند. نتایج نشان داد که، مهاجران برای رسیدن به هماهنگی در شرایط زمان و مکان و موقعیت جدید در محیطی کارناوالی‌زهی، رفتار و منش خود را تغییر می‌دهند تا خود را با سرزمین جدید هماهنگ کنند. هم‌چنین در دیدگاه کارناوالی، بیگانه در هر زمان و مکانی، دیگری به حساب می‌آید و هویت مردم سرزمین جدید را نمی‌تواند به‌تمامی بپذیرد. در آثارگلی ترقی و فیروزه جزایری دوما نیز کنار آمدن با فرهنگ و زبان و موقعیت آدم‌های سرزمین‌های دیگر چالش برانگیز بود. هر دو نویسنده دو نوع زندگی را در دو موقعیت وطن و سرزمین مهاجرت شده تجربه کرده‌اند. داستان‌های این دو نویسنده بازتابی بی‌واسطه و واقع‌گرایانه از جهان زیسته‌ی آن‌ها بود.

کلیدواژه‌گان: نویسندگان مهاجر، نظریه کارناوالیسم، میخائیل باختین

سال‌های طولانی است که در ادبیات معاصر شاخه‌ای به نام «ادبیات مهاجرت» به وجود آمده است. مهاجران، گروه ویژه‌ای از انسان‌هایی هستند، با جایگاه اجتماعی گوناگون که بعد از مهاجرت تغییراتی در زندگی عادی آن‌ها رخ می‌دهد (Bakhtin, 1929, Translated by Soleimani, 2019). می‌گوید «زندگی این افراد که از میهن و ملت‌شان جدا شده‌اند، باهنجارهای قابل استفاده برای کسانی که در کشورشان مانده‌اند، قابل تعریف نیست، آن‌ها نمی‌توانند با محیط جدیدشان پیوند بخورند». تغییرات ناشی از مهاجرت، تاثیر کارناوالیزه کننده‌ی خود را روی کل زندگی آن‌ها و اطرافیان‌شان می‌گذارد و نوشته‌ی نویسنده‌ی مهاجر از نگاه وی می‌تواند بازتابی طنزآلود از شرایط امروز و یا دیروز او باشد (Sadr, 2013). به‌طور کلی ژانرهای داستانی سه ریشه‌ی مهم دارند: حماسی، بلاغی، کارناوالی که بایستی در قلمرو شوخی_جدی، ریشه‌ی جریان کارناوال را بررسی کرد. یکی از موضوعات کارناوالیزه شده در داستان‌های طنز، مهاجرت است. کارناوال در مفهوم مجموعه‌ای از جشن و سرورهای گوناگون، مناسب و شکل‌هایی از نوع کارناوالی است که برای خود زبان کاملی از نمادهایی عینی و محسوس ساخته است (Bakhtin, 1929, Translated by Soleimani, 2019). در جشن‌های کارناوالی، موقعیت‌های سلسله‌مراتبی در نظر گرفته نمی‌شود و در روز جشن، مسایل جدی و اندوه‌بار جای خود را به خنده‌ی کارناوالی می‌دهد. مهاجران خارج از هنجارها و نظم زندگی جاری، سعی در مطابقت با محیط جدید دارند و این تغییرات زندگی در یک مجموعه‌ی کارناوالی، افراد خانواده‌ی مانده در وطن و افراد مهاجر را در شرایط بحران به چالش می‌کشد. پژوهش‌های طنزشناسی در جهان که یکی از موفق‌ترین آن‌ها نظریه‌ی کارناوالیسم باختین است، مسئله‌ی کارناوالیسم مهاجرت به شکل ویژه‌ای از دید این منتقد بررسی شده است. باختین گونه‌ای از فضاهای کارناوالی را در برخوردها و بحران‌های ناسازم مهاجرت می‌یابد. از نظر او تفاوت‌های دو فرهنگ وطن و سرزمین مهاجرت شده باعث به‌وجود آمدن فضای کارناوالیزه در داستان‌ها می‌شود. باختین با نظریه‌ی خود، نگاه مخاطب را به بررسی مسئله‌ی طنز معطوف می‌کند و دوگانه‌های ارزشی او را با تحلیل کارناوالی مورد نقد قرار می‌دهد. از نظر او از این گروه‌هایی که در این دوگانه‌های ارزشی زندگی خود را به این سو و آن سو می‌کشند، تا بتوانند با محیط خود هماهنگ شوند، مهاجران هستند که نظم زندگی‌شان با تغییر فرهنگ جغرافیایی، دستخوش بحران می‌شود و یک مجموعه‌ی کارناوالی از خود و خانواده‌های در وطن مانده‌شان تشکیل می‌دهند. فضای کارناوالی و منطق گفتگویی مهاجران و خانواده‌های آنان، ویژگی‌هایی مثل کرونتوپ (chronotope) به معنای زمان_مکان، آرشیئتکتونیک (architectonic) به مفهوم سازماندهی روابط سوژه‌ها و هتروگلاسیا (heteroglossia) به معنای درک جهان از میان توده‌ی زبان را شکل می‌دهد. نویسندگان مهاجر نیز با همین دوگانه‌های ارزشی دست و پنجه نرم کرده‌اند و چالش‌های خود را در بحران‌ها بیان کرده‌اند. یکی از نویسندگان مهاجر، گلی ترقی در «مجموعه‌ی ۱۲ داستان» و نویسنده مهاجر دیگر فیروزه‌ی جزایری دوما در کتاب «خنده‌ی لهجه ندار» به ترسیم این فضای کارناوالی پرداخته‌اند. این دو نویسنده در یادنگاشت‌های خود به ترسیم و مقایسه‌ی فضای پیش از مهاجرت و پس از مهاجرت پرداخته‌اند. آن‌ها تلاش‌های خود را در پیوند بین سنت‌های شرقی و فضای نو در غرب به تصویر کشیده‌اند. در آثار نویسندگان ایرانی پژوهش‌های گوناگونی باتوجه به نظریه‌ی کارناوالیسم باختین انجام شده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود: Mohammadi (2016) در مقاله‌ی «نظریه‌ی کارناوال و هجو منیبی در خوانش برادران کارمازوف»، با بررسی روانشناختی دنیای ذهنی شخصیت‌های داستان به تحلیل رمان می‌پردازد و فرود روحی قاتلان را در فضای گفتمان کارناوالی بررسی می‌کند. Attriani (2018) در مقاله‌ی «واکاوی مفهوم کارناوالیسم در آرای باختین و بررسی امکان مقاومت در زبان عامیانه» به مفهوم کارناوالیسم و منطق گفتگویی می‌پردازد و مسئله‌ی شکل‌گیری مقاومت در زبان عامیانه را مطرح می‌کند. Attriani (2018) در مقاله‌ی دیگری با عنوان «واکاوی تک صدایی و چند صدایی در نظریه‌ی ادبی باختین» به بررسی دیالوژیسم، به معنای حضور چند صدایی، می‌پردازد و به این نتیجه می‌رسد که گفتار عامیانه، بستر چندصدایی است و می‌تواند در برابر تک صدایی قدرت‌های مطلق، مقاومت نماید و ابزاری برای گفتگوی آزاد باشد. Oskuee (2017) در مقاله‌ای با عنوان «مولفه‌های کارناوال باختین در رمان نگران نباش» این نتیجه به دست می‌آید

که برای انعکاس مساوی صداهای انسانی در اجتماع باید از سلطه‌ی تک صدایی حاکم بر انسان‌ها خارج شد. با مرور گذرا بر تحقیقات انجام شده، به نظر می‌آید که نقد کارناوالیسم باختین بر روی داستان‌هایی با موضوع مهاجرت، ابعاد آن در فضا و موقعیت و فرهنگ مهاجرت با تناقض‌های بحران سازش انجام نشده است. هم‌چنین لازم است، ابعاد شخصیت‌های درگیر در مهاجرت با توجه به ویژگی‌هایی چون مکالمه‌گرایی و اجزای سازنده‌اش کرونوپ داستان (زمان_مکان)، هتروگلاسیا (معنادهی در موقعیت) و آرشیوتکتونیک (سازماندهی روابط سوژه‌ها) در آثار دو نویسنده مهاجر (گلی ترقی و فیروزه) مورد ارزیابی قرار گیرند. لذا هدف پژوهش حاضر بررسی داستان‌های نویسندگان مهاجر زن بر اساس نظریه‌ی کارناوالیسم میخائیل باختین بود.

روش

طرح پژوهش، جامعه‌ی آماری و روش نمونه‌گیری

پژوهش حاضر براساس ماهیت و روش، پژوهش توصیفی-تحلیلی است. جامعه‌ی پژوهش، شامل کلیه داستان‌های نویسندگان مهاجر زن بود. نمونه پژوهش، داستان‌های مهاجرت از گلی ترقی (۱۲ داستان) و فیروزه جزایری دوما (خنده‌ی لهجه ندارد)، که بر اساس نظریه‌ی کارناوالیسم میخائیل باختین از کتاب بوطیقای داستایفسکی بررسی شد.

روش اجرا

این پژوهش با روش تحلیل محتوا و بر مبنای نظریه‌ی کارناوالیسم باختین انجام گرفت و داستان‌های مهاجرت دو بانوی نویسنده، گلی ترقی و فیروزه جزایری دوما، بر اساس ویژگی‌هایی چون کنش‌های کارناوالی، کرونوتوپ (بررسی زمان_مکان)، آرشیوتکتونیک (سازماندهی روابط سوژه‌ها) و هتروگلاسیا (معنادهی در موقعیت) و بررسی موقعیت‌های کارناوالی‌زهی مهاجرت در چند داستان از این نویسندگان با استفاده از گردآوری اطلاعات به شیوه‌ی کتابخانه‌ای و از طریق فیش برداری انجام شد. داده‌ها با توجه به نظریه‌ی کارناوالیسم باختین تحلیل شدند.

یافته‌ها

در این قسمت به نتایج حاصل از این پژوهش که مبتنی بر بررسی آثار دو نویسنده مهاجر (گلی ترقی و فیروزه جزایری دوما) بود پرداخته شد.

طنز و هجو

هر دو پدیده‌ی هجو و طنز شیوه‌هایی برای خندانیدن هستند. گروهی از افراد که نمایندگان مختلف مسائل فکری و فلسفی هستند در طی مکالمات و بحث‌های گسترده‌ی خود نظر نویسندگان دیگر را به تمسخر می‌گیرند که شکلی از ادبیات طنز است (Shamisa, 2004). هجو با کمدهی تفکر محور و طنز با کمدهی شخصیت محور، مرتبط است. هجو چیزی متفکرانه، نیش‌دار و حاکی از انزجار است و طنز پدیده‌ای عاطفی، خوشایند و مرتبط با عالم رفاقت است (Farjami, 2018). در معنای دیگر هرگونه تکیه و تأیید بر اشکالات یک چیز خواه به ادعا و خواه به حقیقت، هجو است (Zarouee Nasr Abad, 2001). در هجوهای کارناوالی، مسائلی که از دیدگاه منطق زندگی عادی، نامناسب و غیرعادی هستند، در روابط کارناوالی، می‌توانند سیستم ارزشی خود را تغییر دهند. در طنزهای شخصیت محور نیز انسان در حرکت‌های خنده‌دار با فرم‌ها و نمادهایش می‌تواند ویژگی‌های خود را به نمایش بگذارد. بنابراین هجو و طنز، قادر هستند مسائل درک شده را در یک تعامل گفتگویی به شکل شوخی-جدی، آزادانه بیان کنند.

کارناوال

در جشن‌های کارناوالی که از گذشته، به شکل سنتی برگزار می‌شد، در آغاز روز بر سر پادشاه، تاج می‌گذاشتند و پس از مسخره کردن او و به طعنه کشیدن رفتارهای قدرت حاکم، تاج را از سر او برمی‌داشتند و او را بدون نگرانی

تحقیر می‌کردند. در این مراسم، خنده، تمسخر، تحسین و دشنام اجزای جدانشدنی از هم بودند. به این ترتیب صدای آشکار مردم را می‌توان در جهان وارونه شنید. از آنجایی که زندگی فقط محدود با دیگر انسان‌ها نیست بلکه زندگی دیگری هم هست که نویسندگان بزرگ آن را خلق کرده‌اند (Sedigpour, 2017). این زندگی در آثار کارناوالی به‌خوبی خود را نشان می‌دهد. چون نویسنده می‌خواهد فضای ذهنی خود را آزادانه مطرح کند. انسان در به دست آوردن آزادی باید به دگرگونی‌های موقعیت‌های اجتماعی بپردازد (Mokhtari, 2013). کارناوال این موقعیت را به شکل اجتماعی فراهم می‌کند.

ادبیات مهاجرت

هر نویسنده‌ای که از سرزمین خود دور می‌شود، غم‌ها و شادی‌های خود را در آثار خود بیان می‌کند. «در داستان‌های نویسندگان زن مهاجر، زنان شخصیت محوری داستان‌ها هستند و زن در ارتباط با مرد تعریف نمی‌شود. زاویه‌ی دیدی که زنان در داستان‌هایشان به کار می‌برند اول شخص است و انتخاب این زاویه‌ی دید به آن‌ها مجال می‌دهد که در نوشتن اغلب از خودشان بگویند» (Saeedi, 2020). آزدگی از محیط و زمان موجود و فرار به سوی فضاها یا زمان‌های دیگر، دعوت به سفر تاریخی یا جغرافیایی سفر واقعی یا خیالی از مشخصات آثار رمانتیک‌هاست (Pakbaz, 1975). که البته در آثار مهاجرت نقشی اساسی دارند.

کارناوال و داستان‌گونه‌گی

کارناوال بنابه فهم باختین از آن، مانند رمان، ابزاری برای نشان دادن دیگربودگی است. کارناوال روابط آشنا را غریبه می‌کند (Holcuest, 1935, Translated by Amirkhanlou, 2016). در آثار ترقی و جزایری دوما می‌توان با متونی که از محیطی فرافرنگی برآمده‌اند برخورد کرد. داستان‌های این دو نویسنده بازتابی بی‌واسطه و واقع‌گرایانه از جهان زیسته است. آن‌ها هنر و تجربه‌ی زیسته‌ی خود را در بین مکالماتی که با خود و با قهرمانان داستان خود دارند، به تعامل می‌گذارند و در سوژه‌های زنده‌ی خاص خود استفاده می‌کنند. در جامعه‌ها و دوره‌های مختلف این داستان‌ها، با فضا و موقعیت‌های مختلفی روبه‌رو می‌شوند که نویسنده از آن شرایط برآمده است. در نوشته‌های ترقی می‌توان گذران یک زندگی‌نامه را در داخل یا خارج از خانه خواند که همه‌ی تنش‌ها و یا تحلیل‌های فردی و یا اجتماعی از تغییر شرایط زندگی در مهاجرت را در خود منعکس کرده است. همه‌ی اعمال، اندیشه‌ها و احساسات انسان چه به خواهد و چه نخواهد پیوندی ناگسستنی با زندگی در جامعه دارد (Lukacs, 1967, Pooyandeh, 2008). در نوشته‌های جزایری دوما هم می‌توان به چنین مسائلی برخورد کرد که به طور کلی به مقایسه‌ی شکل فرهنگی دو سرزمین پرداخته می‌شود. او با بی‌رنگ یک روایت سعی می‌کند، در قالب داستان، تفاوت زمان و مکان خود را در عنصر مکالمه به مخاطب نشان دهد و چرخش‌ها و پیچش‌های زندگی را نقد می‌کند. از آنجا که درک هنری کارناوالی در زمان و فضای داستان صورت می‌گیرد، ابتدا به تحلیل کروئوتوپ (به معنای زمان-مکان)، آرشیوتونیک (به مفهوم سازماندهی روابط سوژه‌ها) و هتروگلاسیا (به معنای درک جهان از میان توده‌ی زبان) در این داستان‌ها پرداخته می‌شود:

کروئوتوپ (به معنای زمان-مکان):

کروئوتوپ اصطلاحی است که باختین آن را چنین معرفی می‌کند: پیوند درونی زمانی و مکانی است که در ادبیات به طرز هنرمندانه بیان شده است و جایی است که در آن گره‌های روایت بسته و باز می‌شوند و به ترکیبات خاصی از زمان و مکان دلالت دارند» (Holcuest, 1935, Translated by Amirkhanlou, 2016). در یک داستان، کروئوتوپ‌ها در جایگاه (شکل مکانی قهرمان و شکل زمانی قهرمان) خود را نشان می‌دهند. گلی ترقی در داستان مادام گرگه، این کروئوتوپ یعنی فضای زمانی و مکانی را در مقابل هم قرار می‌دهد. او می‌گوید: «از آنجا که تازه از گرد راه رسیده ایم و چند و چون زندگی در فرنگ را نمی‌شناسیم و از خانه‌ای بزرگ با دار و درخت و از میان خانواده و دوست و آشنا به این سمت عالم پرتاب شده‌ایم، مثل آدم‌های نیمه خواب دور هم می‌چرخیم و

نمی‌فهمیم چگونه می‌شود بدون برخورد باهم یا ایجاد مزاحمت برای دیگران زندگی کرد؟» کرونوپ از نظر زمانی پاسخ دادن به این پرسش است که اول چه اتفاقی و بعداً چه اتفاقی افتاد. مفاهیم مربوط به این که مکان و زمان در یک فرهنگ خاص و زمان ویژه، چگونه با یک دیگر مرتبط می‌شوند و از اصلی‌ترین مسایل کارناوالی مهاجرت است. ترقی در داستان مادام گرگه می‌گوید: «فرانسوی‌ها در خانه‌شان را به آسانی باز نمی‌کنند. اول از همه با چشم ذره بینی که در روی در نصب است خوب نگاه می‌کنند تا ببینند کی پشت در است بعد می‌پرسند با کی کار دارید و چه می‌خواهید؟ وقتی که خوب مطمئن شدند، زنجیر در را از تو باز می‌کنند و بعد قفل اول و سپس قفل دوم را می‌گشایند و در این فرصت باز نگاه می‌کنند و باز می‌پرسند؟» (Taraghi, 2017).

جزایری دوم می‌گوید: «ما فقط تعادل مان را روی یک نیلوفر آبی حفظ می‌کنیم در حالی که یک بچه‌ی گنده بک در آستانه‌ی شیرجه با شکم در همان برکه و وسط همان برگ است. آیا اگر در این برکه بیفتیم به یک آمریکایی استثنایی تبدیل می‌شویم یا به خط فاصله‌ی آبی چیزی هست که به آن بچسبیم یا گذشته در عمق برکه دفن می‌شود و منتظر کشف شدن توسط نسل‌های آینده می‌ماند؟» (Jazayery Doma, 2011, Translated by Choobineh, 2017).

در هر دو اثر می‌توان نمودی از تغییر را در زندگی دو نویسنده دید. زمان و مکان در خرده روایت‌های داستان به پس زمینه‌های متفاوت بین سرزمین مادری و مطابقت پیدا کردن با شرایط جدید زندگی، می‌پردازد. در هر دو اثر با مکانی ارتباط پیدا می‌شود که خود پیوسته دستخوش رابطه‌ای متغیر است. و هنجارها از فرهنگی به فرهنگ دیگر در کشمکش فراگیر است. از نظر باختین شاخص‌های زمانی و مکانی در متن «نوعی معیار مکانی و زمانی است که این کرونوتوپ را معمولاً خود متن به دست می‌دهد. شاخص‌های زمانی و مکانی در متن مانند «پیش از» و «پس از» یا «این جا» و «آن جا» می‌باشد. مخاطب داستان‌های زندگی نامه هر دو نویسنده، ایرانی‌هایی هستند که دارای وطن مشترک با نویسنده هستند و به سرزمین دیگری مهاجرت کرده‌اند. آن‌ها دارند دیدگاه یک نویسنده‌ی مهاجر را در موقعیت جدید به اشتراک می‌گذارند. آثار هر دو نویسنده به صورت خودزندگی نامه‌ای روایت می‌شود و نوعی احساس نزدیکی خاص را به تصویر می‌کشد. به عبارت دیگر وضعیتی از «من» وجودی خود را در داستان توصیف می‌کند. در آثار هر دو نویسنده نوعی پیش‌سازگاری مکانی و زمانی وجود دارد. شخصیت‌ها سعی در تکامل ارتباط میان فرهنگ سرزمین وطن و سرزمین مهاجرت شده دارند و هجو این سیر تحول باعث به وجود آمدن ژانر شوخی-جدی کارناوالی می‌شود. کرونوتوپ از کسی، برای کسی و درباره‌ی کسی است و ناگزیر با کسی که در یک موقعیت است پیوند خورده است (Holcuceš, 1935, Translated by Amirkhanlou, 2016).

آرشیئتکتونیک (به مفهوم سازماندهی روابط سوژه‌ها):

آرشیئتکتونیک درباره‌ی دو موضوع بحث می‌کند اول این که چگونه روابط میان سوژه‌های زنده در قالب مقوله‌های «من» و «دیگری» سازماندهی می‌شود، دوم این که چگونه مؤلفان از دل شرح و بسط رابطه‌ی خود با قهرمان‌هایشان کلیتی موقت برقرار می‌سازند. زیبایی‌شناسی از موضوعات آرشیئتکتونیک محسوب می‌شود و عبارت است از مطالعه‌ی چگونگی ارتباط چیزها با یکدیگر. در داستان‌های مهاجرت گلی ترقی و جزایری دوما نیز دو موقعیت در مقابل هم ارزی می‌شوند. هر دو نویسنده دو نوع زندگی را در دو موقعیت وطن و سرزمین مهاجرت شده تجربه کرده‌اند. سرزمینی که به دلایلی چون جنگ و مهاجرت خانواده، جایگزین زندگی با پیشینه‌ی فرهنگ مادری شده‌اند و پیوندهای آشکار خود را با فلسفه‌ی زندگی حفظ کرده‌اند. در جایگاه قیاس شاید بتوان اشتراکات فراوان انسانی را در هر دو موقعیت آرشیئتکتونیک پیدا کرد که در مقابل فرهنگ پیش رو به رفتارهای انسانی افراد توجه نشان می‌دهد. آن‌ها در مجموعه‌ای از علایق و مشغله‌های جدید می‌خواهند مکانیزم کنترل زندگی را به دست بگیرند و بین سیستم‌های مختلف فردی، اجتماعی و شغلی ارتباط برقرار کنند. ریشه‌های عمیق سرزمین مادری با بازیابی خاطرات فرد باعث می‌شود که نویسنده‌ی مهاجر با من خود زندگی نامه‌ای، واکنش‌های رفتاری ناآشنایی در موقعیت‌های خاص از خود نشان دهد. ترقی در داستان مادام گرگه، درباره‌ی صاحب‌خانه‌ی فرانسوی که به سر و صدای خانه اعتراض دارد می‌گوید: «همیشه عادت کرده‌ام حق را به او بدهم اما هیچ صدایی نیست

و بعد تصمیمی می‌گیرد که حرفهایی که مدت‌هاست وجودش را می‌خورد بیرون بریزد.» دهانم باز می‌شود انگار پر و بال در آورده‌ام. دیگر کسی جلودارم نیست مثل بلبل چهچهه می‌زنم و در اقیانوسی از کلمات شناورم. دلم می‌خواهد نطق کنم و از قدرت بیان خود مست هستم» (Taraghi, 2017). جزایری دوما در حقیقت بیشتر بزرگ شده‌ی آمریکاست، با پدر و مادر ایرانی که فرزند خود را با فرهنگ ایرانی بزرگ کرده‌اند. جزایری دوما موقعیت‌ها و مناسبات و آداب و رسوم و عقاید دو ملت ایرانی و آمریکایی را در مقابل هم نشان می‌دهند. موقعیت، صرفاً چیزی را توصیف می‌کند که در تجربه پنهان بوده و این تجربه در پی عمومیت دادن به خود است و ارزش‌ها را یک جا جمع می‌کند. جزایری دوما با خلق موقعیت و توصیف و مقایسه‌ی صحنه‌هایی از زندگی ایرانی‌ها و آمریکایی‌ها از اشاعه‌ی انگاره‌های ضد ایرانی دوری جسته و تلاش می‌کند که با حفظ بی‌طرفی و صداقت به بازنمایی وقایع تاریخی و توصیف ویژگی‌های ایران و آمریکا بپردازد، هر چند باورهای شرق‌شناسانه و زن‌ستیزانه‌ی ایرانی‌ها را به چالش کشیده است. او می‌گوید: «در آمریکا توانایی ادامه‌ی زندگی بعد از مرگ یک عزیز معمولاً نشانه‌ی قدرت روحی است و یک کار پسندیده است. بیوه زنی که می‌رود برای خودش یک دوست پیدا می‌کند، اغلب نجات یافته و رستگار شده لقب می‌گیرد، اما در فرهنگ خاورمیانه بیوه زن محترم و آبرومند کسی است که تا آخر عمر در ماتم شوهر بنشیند، البته کسی انتظار ندارد بیوه مردها بقیه‌ی عمر یکه و تنها بماند» (Jazayery Doma, 2011, Translated by Choobineh, 2017).

پاره‌های گفتار در موقعیت خاص باعث به وجود آمدن یک رابطه است. هتروگلاسیا و مکالمه‌گرایی، این رابطه را برای درک جهان داستان فراهم می‌کند. مکالمه‌گرایی زندگی بیان است. هر مکالمه‌تربینی است که در نظریه‌ی اجتماعی از چند بعد ساخته شده است. یک پاره گفتار، یک پاسخ و نسبت میان آن دو سازنده‌ی هر مکالمه‌ای است و مهم‌ترین عنصر همان رابطه است که بدون آن دو عنصر دیگر، بی‌معنا خواهد بود. آثار ترقی و جزایری دوماً با موضوع مهاجرت بیشتر رنگ خودنگاشت به خود گرفته است و در گروه آثار روایت‌گری قرار می‌گیرند که دیگران را در حال ایفای نقش می‌بینند و جهان را از دریچه‌ی چشم خود به تصویر در می‌آورند. از دید باختین "من" به نیروهای اجتماعی غیر شخصی تعلق دارد «من» مرکز زمان و مکان است. این گشودگی خود منبع بالقوه‌ی آزادگی است و پایه و اساس آزادی‌هایی است که هر نویسنده بنا به موقعیت خود پیامش را می‌نویسد، به این امید که مخاطب ممکن‌ی او را خواهد فهمید (Holcucešt, 1935, Translated by Amir Khanlou, 2016). در هجوهای کارناوالی، مطالب فکری در قالب مناظره و گفتگو می‌خواهند، گرایش فکری را به شکل‌های گوناگون به‌سخره بگیرند (Cudden, 1984, Translated by Firoozmand, 2001). به‌وسیله‌ی زبان می‌توان فرهنگ، نحوه‌ی تفکر و زندگی و سنن و دانش یک ملت را فهمید (Koi, 1955, Translated by Yamani, 1999).

هتروگلاسیا (به معنای درک جهان از میان توده‌ی زبان):

در ادبیات مهاجرت نویسندگان به تفاوت فرهنگ‌ها در دانش زبانی خود اشاره می‌کنند. باختین برای بیان نظریه‌ی مکالمه‌گرایی خود از اصطلاح هتروگلاسیا استفاده می‌کند. از نظر او مکالمه در خلاء اتفاق نمی‌افتد و باید آن را در میان صداهای دیگر و زمان و مکان و موقعیت خاص مورد بررسی قرار داد. هم‌آیندی مکالمه‌ها صرفاً نمود خاصی از چند صدایی بزرگ‌تر نیروهای اجتماعی و گفتمانی است که باختین آن را هتروگلاسیا می‌نامد. و آن راه و روشی برای درک جهان از توده‌ی زبان‌هاست که مجموعه‌ای از ارزش‌ها و پیش‌فرض‌های مشخص بر آن حمل شده است. هتروگلاسیا عملیات معنادهی را در نوع پاره‌های گفتار سامان می‌دهد (Holcucešt, 1935, Translated by Amir Khanlou, 2016). فیروزه جزایری دوما از موقعیت گفتمان برای بیان احساسات و اندیشه‌هایی که در ذهن او پدید آمده بود استفاده می‌کند و در ژانر شوخی-جدی به بیان حوادث تلخ و شیرین زندگی خود می‌پردازد. از آن جایی که ژانرها پدیده‌های جمعی هستند و زبان انتقال‌دهنده‌ی نیروهای پویای اجتماعی است، او می‌تواند در بیانی کارناوالی نهادهای پیوند دهنده‌ی زندگی خود با والدین، همسر و فرزندانش را به تصویر بکشد.

گلی ترقی نیز از نویسندگانی است که دشواری‌های زندگی در غربت و سرگردانی‌های روحی مهاجران را به تصویر می‌کشد (Mir Abedini, 2018). آثار ترقی به گسست از زبان مادری و تزلزل هویت در کشور میزبان اشاره می‌کند و معتقد است که بیگانه در هر مکان و زمانی «دیگری» به حساب می‌آید و هیچ وقت در جامعه‌ی دیگر هویت یابی نمی‌شود.

کنش‌های کارناوالی

تاج‌گذاری و تاج‌برداری: در کنش‌های کارناوالی با تاج‌گذاری و تاج‌برداری خنده دار همراه است. در این جشن در ابتدای روز یک شاه یا یک ملکه انتخاب می‌کردند و برای یک روز به تخت می‌نشاندند و بعد از این که شاه و تاج و قدرتش را مسخره می‌کردند تاج را از سر او بر می‌داشتند. این مساله راهی برای ادراک جهان است که با نمادهای شکننده ی قدرت همراه است. این دگردیسی می‌تواند نشان‌دهنده‌ی مرگ و زندگی و تغییر باشد که ارزش‌های اخلاقی، سیاسی اجتماعی و فرهنگی از موقعیتی به موقعیت دیگر تغییر می‌کند در فرهنگ مهاجرت نیز خصلت‌های فرد مهاجر نسبت به وطنش دگرگون می‌شود. از قدرتی در وطن خلع می‌شود و دوباره با ضعف یا قدرتی دیگر در سرزمین میزبان جلوه ی دیگری از زندگی را تجربه می‌کند. این مراسم نسبی بودن نشاط هر ساختار اجتماعی و هر نظام و هر موقعیت سلسله مراتبی را بیان می‌کند (Bakhtin, 1929, Translated by Soleima, ni, 2019). مطابقت با زندگی، برای افراد مهاجر از اهمیت خاصی برخوردار است. انسان‌ها با کنایه و با فدا کردن هستی خود درباره‌ی ایدئولوژی‌ها، به خوبی نشان داده‌اند که مجموع کل زندگی برای آنان بااهمیت است (Jazayeri Doma, 2011, Translated by Choobineh, 2017). کارناوال می‌خواهد زندگی را به سوی بهتر شدن سوق دهد. قهرمانان داستان‌های ترقی به شکل پررنگ‌تری این جلوه از زندگی مهاجران را نشان می‌دهد. آن‌ها کسانی هستند که در وطن خود همه چیز دارند، ولی با به عرصه رسیدن فرزندان، قدرت را به آنان واگذار می‌کنند. آن‌ها برای قدرت گرفتن فرزندان خود تاج‌برداری می‌کنند. در داستان‌های جزایری دوما قهرمان داستان خود در کودکی به سرزمین میزبان رفته است. قهرمان از قدرتی به قدرت دیگر تغییر شکل می‌دهد. او دایم در زندگی خود به دنبال تغییر است. او از طریق حقیقت‌نمایی و توصیف مکان‌هایی مثل منزل، دانشگاه، خوابگاه، مجالس سخنرانی و مهمانی‌ها، به باز نمود زندگی خود و خانواده‌ی درجه یک و چند مهاجر دیگر می‌پردازد و در یک ژانر شوخی-جدی برخوردهای خودمانی افراد را با محدودیت‌های زمانی و فرهنگی و تضادهای اندیشه‌ی حاکم بر دو سیستم زندگی، نقد می‌کند. و این می‌تواند پر از خاطره‌های کارناوالی باشد، زیرا در رمان نویسنده می‌کوشد که پیچیده‌گی‌ها و درهم تنیدگی‌های رابطه‌ها را در شرایط مختلف نشان دهد (Holcuceš, 1935, Translated by Amirkhanlou, 2016).

نقش خنده:

در ادبیات گونه‌های خنده دار، آزادترین و بی‌نظم‌ترین گونه‌ها بودند. خنده پدیده‌ای فرهنگی اجتماعی است که به متنوع‌ترین شکل خود را نشان می‌دهد و مرزهای زبان و قوانین رسمی و خشک بیرونی را زیر پا می‌گذارد. همه‌ی این عوامل باعث به وجود آمدن خنده می‌شود که بیشتر از فرهنگ عامه‌ای، خود را بیرون می‌کشد. در داستان ترقی بر خورد گروتسک‌وار فرزندان مهین بانو با مادرشان مشاهده می‌شود هنگامی که مادرشان را از اتاقی به اتاق دیگر می‌کشاند و این بی‌مکانی، واقعیت زشتی است که مخاطب با آن مواجه می‌شود. در داستان انار بانو لحظه‌های بحرانی سوار شدن و پیاده شدن این مادر از هواپیما که با دستپاچگی و حالتی ابله وار خود را به هر طرف می‌اندازد تا خود را به فرزندانش برساند. این مسائل لحظه‌های خنده‌داری را ایجاد می‌کند که بیانگر عدم مطابقت رویارویی شخصیت داستان با زمان و مکان رویداد است. در ایجاد خنده، خواننده خود نیز در ساخت این نوع ادبی مشارکت دارد و به بیان شخصیت‌ها، لحن طنزآمیز می‌دهد (Aslani, 2006). در خودنگاشت‌های جزایری دوما دوران کودکی و تحصیلات و مراحل رشد خود را با مفهوم فرهنگ عامه‌ای بیان کرده است و در یک دگردیسی سعی می‌کند تجربه‌ی زندگی خود را از شکل فردی به شکل عمومی تری توسعه دهد. خنده برای او قسمت شیرین بیان مطالب است و واقعیت‌ها را حتی از موضوع اشتباهات کوچک و بزرگ پدر و مادر و اطرافیان و خودش به شکلی آزادانه مطرح می‌کند و این نوع خنده، بازنمایی ماهیت انسانی خود است که در کارناوال نشان داده می‌شود، چون داستان‌ها خنده را در خدمت خود می‌گیرند که به بیان واقعیت‌ها پردازند (Bakhtin, 1964).

(Translated by Poorazar, 2017)

بررسی موقعیت‌های کارناوالیزه در ادبیات مهاجرت

۱. شخصیت مرکزی داستان به وضوح شخصیتی دوگانه یعنی شوخی-جدی را نشان می‌دهد. در داستان خانه‌ای در آسمان، پسر مهین بانو که از موشک باران و ماجراهای انقلاب ترسیده بود، خانه‌ی پدری و اسباب و لوازم منزل را فروخت و دم رفتنش از ایران چشمش به مادر پیرش افتاد. مادرش در تمام مدت نگاه کرده بود. پس از رفتن پسرش مدتی در خانه‌ی این و آن زندگی می‌کرد تا پسرش جای مناسب برای او پیدا کند. بعد از این که پسرش او را با خود به اروپا برد، مهین بانو آن جا هم اضافی بود. دگر دیسی‌های ناگهانی، تغییرها در چارچوب برخورد‌های دوستانه شکل می‌گیرد، اما ادامه پیدا نمی‌کند و تضادهای کارناوالی خود را در کروئوتوپ‌های (زمان و مکان) جدید به نمایش می‌گذارد. در جهان‌بینی انسان‌ها، گاهی ارزش‌ها در تقابل با واقعیت‌های زمانی-مکانی قرار می‌گیرد که در ادبیات کارناوالی بیشتر به چشم می‌خورد (Bakhtin, 1929, Translated by Soleimani, 2019). در داستان مادام گرگه نیز زنی از خانه‌ی بزرگ با حیاط و دارودرخت به جای دیگری از عالم پرت شده است که به مراتب خیلی کوچک تر از محل زندگی او در وطن است و صاحبخانه دایم به آن‌ها هجوم می‌آورد. در این مهاجرت انسان‌هایی هستند که روش‌های فرار یا خارج کردن خود و فرزندان از محیط خانه را در این تغییرات ناگهانی به عنوان راه چاره می‌یابد که حاصل ترس است و ترس یک عامل کارناوالی است. در شرایط ترس، سکه‌ی زندگی آدم‌ها روی دیگری هم دارد که با آن فرمول می‌توانند بین زندگی خاص خود با زندگی‌های دیگر ارتباط برقرار کنند (Holcuest, 1935, Translated by Amirkhanlou, 2016).

در داستان جزایری دوما ورود به دانشگاه مسئله‌ی مهم یک دانشجو و خانواده‌های آن‌هاست. هزاران نفر از دانشجو‌ها در سکوی پرتاب عجیب و غریب قرار می‌گیرند و سعی می‌کنند دلهره‌های خود را با مهارت مخفی کنند به خصوص دانشجویانی که به خاطر فقر باید محله‌های کثیف و پر از مواد فروش را در نزدیکی خود ببینند. جزایری دوما برای فرار از این ترس، محرومیت از معاشرت با دیگران را برمی‌گزیند. میل به ایجاد موقعیتی متفاوت و امتحان شرایط جدید برای هم رنگ شدن با جماعتی که باید شخصیت داستان آن را کشف کند و میل به کشف لایه‌های شخصیت و اندیشه‌ی اجتماع تازه به خلق موقعیت‌های جدید منجر می‌شود و جهان کارناوالی یکی از مهمترین ابزار ادراک برای ادبیات موقعیت است. گوشه‌گیری، یکی از این موقعیت‌هاست، چون وسواس‌های فکری به خاطر مقایسه‌ی حقیقت خود در قبال دیگری، نوع ویژه‌ای از انزوا را می‌آفریند (Bakhtin, 1929, Translated by Soleimani, 2019).

۲. روایت با موضوع بارز کارناوالی، یعنی رد انسان حقیقی شروع می‌شود و این که دیگران او را به همین دلیل مسخره می‌کنند و دیوانه می‌پندارند. این نگرشی است که شخص حقیقی را نسبت به دیگر انسان‌ها دارای جنون یا حماقت می‌پندارند. در داستان انار بانو و پسرهایش مادری می‌خواهد از روستا برای دیدار پسرانش به سوئد برود. رفتار و حرکاتش افسارگسیخته است. او عاشق بچه‌هایش است. از سفر غریبانه‌ی خود وحشت دارد. در مقابل سوار شدن به پله‌برقی مقاومت می‌کند. او در این جستجو با هواپیما به آسمان صعود می‌کند و در وضعیت بحران قرار می‌گیرد او در برزخ بین سرزمین خود و سرزمینی که می‌خواهد فرزندان را در آن ببیند، مدل تازه‌ای از روابط کارناوالی را برقرار می‌کند که غیرعادی به نظر می‌رسد و از نظر دیگران رفتارهای جنون آمیز و ابلهانه است. این افراد اگر نتوانند با دیگران ارتباط برقرار کنند، از تفاوت‌ها می‌ترسند و در جستجوی افراد خودی می‌گردند (Holcuest, 1935, Translated by Amirkhanlou, 2016). در داستان‌های جزایری دوما نگرش‌های کلاسیک و ساده‌ی فرهنگ ایرانی در مقابل فرهنگ آمریکایی در مسائل جزئی و فرهنگ زندگی خودش را نشان می‌دهد نه جنونی فراگیر. مثل یخ در چای انداختن آمریکایی‌ها یا خرید کردن‌های بی‌مورد از حراجی‌ها و... که جزایری دوما آن را نوعی جنون می‌داند (Jazavery Doma, 2011, Translated by Choobineh, 2017).

۳. یکی از ویژگی‌های شاخص ادبیات کارناوالی نوعی رواقی‌گری مسلکی است یعنی بی‌توجهی مطلق به همه چیز را نمایان می‌سازد. این بی‌تفاوتی مطلق و این پیش احساس عدم وجود در این داستان‌ها به چشم می‌خورد. در داستان "خانه‌ای در آسمان" در تمام لحظاتی که پسر مهین بانو برای مهاجرت خانه را به حراج گذاشته است،

مهین بانو سکوت می‌کند و در تمام زمانی که مردم غریبه در خانه اش می‌چرخند و وسایل زندگی را قیمت گذاری می‌کنند و از مقابل چشمانش برمی‌دارند، چیزی نمی‌گوید. او با این بی‌توجهی، خود را در مقابل دیدگان فرزندش ناپدید می‌کند چون چیزی جز سلامتی و خوشبختی پسرش نمی‌خواهد. او حاضر بود حتی جانش را برای فرزندش بدهد و سکوت و تسلیم و رضایتش از ادراک مادرانه‌اش می‌آمد. در این مفهوم می‌توان نوعی تاج برداری کارناوالی را در مورد قهرمان داستان در نظر گرفت که کسی اجازه می‌دهد که بودنش را ندیده بگیرند و قدرتش را به طور کامل در اختیار فرزندش قرار می‌دهد. گاهی این نوع از سکوت، خود نوعی از زنجیره‌ی مرگ کارناوالی است که گروتسکی درونی دارد و یکی از وجوه مضحک مرگ را برجسته می‌کند (Bakhtin, 1929, Trans- (lated by Soleimani, 2019).

۴. مضمون مرکزی داستان، رویا-بحران است. بازسازی و اصلاح انسان از طریق رویا او را قادر می‌سازد با چشمان خود امکان زندگی کاملاً متفاوت از زندگی خود بر روی زمین را ببیند. رویا و خواب از یک موضوع غیر طبیعی و نامفهوم به امری طبیعی و مفهوم تبدیل می‌شود (Servat, 2011). تخیل و رویا قدرتی شبه‌خدایی دارند که صرف نظر از روش‌های فلسفه، تفاوت‌ها و شباهت‌ها را در کمترین زمان نشان می‌دهند (Volk, 1955, Trans- (lated by Arbab Shirani, 1994).

مهین بانو بعد از این که می‌بیند فرزندانش برای رفتن به سفر تعطیلات مادرشان را به هم حواله می‌دهند، به دیدن برادرش در کانادا می‌رود و در هواپیما درمانده و ناامید و تب‌دار کنار پنجره می‌نشیند و خاطراتش را به یاد می‌آورد. او در آن واحد هزار تصویر از خودش می‌بیند، پراکنده یا پشت سر هم. مهین بانویی که بچه، جوان و پیر شده بود، زنی در بازگشتی ابدی. او در حالتی که در میان خاطرات شیرین کودکی بود شیرینی مرگ را می‌چشد ولی در همان رویا ادامه پیدا می‌کند. این ویژگی کارناوالی است که زندگی در مرگ هم ادامه پیدا می‌کند و در ادراکی عمیق از جهان کارناوالی مورد تفسیر قرار می‌گیرد. قهرمان خود را در آستانه می‌بیند یعنی حالتی بین مرگ و زندگی و بین زمین و آسمان. در استفاده‌ی هنری از رویا می‌خواهد بیگانگی و هدف نامانوس به نمایش بگذارد. انسان از طریق رویا می‌تواند با چشمان خود، امکان زندگی متفاوت از زندگی خود را بر روی زمین ببیند (Bakhtin, 1929, Translated by Soleimani, 2019).

۵. همیشه در بسیاری از موارد اذیت بچه‌ها یکی از مضمون‌های آثار کارناوالی است. این موضوع همراه با تضادهای شدید یا وصلت‌های ناجور همراه است. فرزندان مهاجرت، که برخلاف والدینشان ریشه‌ی قابل اتکایی در فرهنگ ایران نداشتند، دچار آوارگی فرهنگی شدند و به‌ناچار در جهت شناسایی ریشه‌های واقعی خود برآمدند (Amiri, 2013). بچه‌ها در داستان‌های ترقی و جزایری دوما در دو نقش جلوه می‌کند. یکی بچه‌هایی که به خاطر مهاجرت پدر و مادرهایشان با آن‌ها همراه شده‌اند. و پدر و مادرهایی که به خاطر دیدار فرزندانشان مهاجرت کرده‌اند. در داستان مادام گرگه از گلی ترقی وضعیت خود را این‌گونه توضیح می‌دهد: «من و بچه‌هایم و دوستانی که گه‌گاه به سراغمان می‌آیند مثل سنگ از همسایه‌ی طبقه پایین می‌ترسیم. بچه‌ها با کشیدن جیب‌های گوش‌خراش و کوبیدن به دیوار ترس خود را بیان می‌کنند. پسرم دخترم را می‌زند من پسرم را و خانم همسایه به در می‌کوبد» (Taraghi, 2017). در داستان ترقی اغلب یک زندگی بیگانه وارد جریان معمول زندگی می‌شود و به این ترتیب یک هجو تراژیک به وجود می‌آید.

در نگاه جزایری دوما که خود در کودکی به آمریکا رفته است همه چیز به صورت مثبتی پر از زیبایی و آزادی است. وقتی همین کودک بزرگ می‌شود و در جایگاه مادری در مقابل دختر نوجوانش قرار می‌گیرد خوشحال است که دخترش می‌تواند هر جور که دوست دارد رفتار کند و هر آینده‌ای که می‌خواهد برای خودش در نظر بگیرد، اما همین آزادی‌های افسارگسیخته‌ی کارناوالی، باعث نگرانی مادرانه‌اش در فرهنگ رایج در آمریکا با ذهنیت رفتاری یک دختر نوجوان با تربیت ایرانی-آمریکایی می‌شود. او در جایگاه یک مادر به این نتیجه می‌رسد که برخورداری از آزادی، خود به خود ثابت نمی‌کند که همه‌ی انتخاب‌ها درست است. او با دلالت‌های بیرونی وارد یک مجادله‌ی نهانی و علنی با درست و نادرست‌های ذهنی خود می‌شود و آن را در کلام کارناوالی خود منعکس می‌کند. در نوشته‌های فیروزه جزایری دوما تضادها و وصلت‌های ناجور و آزمایش‌های اخلاقی شکل اعتراف پیدا می‌کند و

با مجادله‌ی درونی مسائل بیرونی را که آزارش می‌دهد را فاش می‌کند. در خودنگاشت‌ها که زنان نویسنده خود، محور داستان‌ها هستند، معمولاً زاویه‌ی دید زنان اول شخص است که در نوشتن به آن‌ها مجال می‌دهد تا از خودشان بگویند. نقش‌های زنانه و مادرانه در این خودنگاشت‌ها به شکلی صمیمی مطرح می‌شود (Saedi, 2020).

بحث و نتیجه‌گیری

کارناوال از دید باختین، جهانی باز و دوسویه، فارغ از ترس و آمادگی برای افشاگری است. مهاجران در تمام دنیا کسانی هستند که وقتی از سرزمین خود به هر دلیلی خارج می‌شوند و به کشور میزبان پیوند می‌خورند، به‌ناچار مسیر معمول زندگی خود را عوض می‌کنند و رشته‌ای از کارهای غیرعادی و تاج‌گذاری‌ها و تاج‌برداری‌ها در موقعیت و کرونوتوپ (زمان و مکان) جدید تجربه می‌کنند. بانوانی مانند گلی ترقی و فیروزه‌ی جزایری دوما در یادنگاشت‌ها و داستان‌های خود به بازتاب زندگی مهاجران در سرزمین میزبان و خانواده‌های آنان در وطن پرداخته‌اند تا در پس‌زمینه‌ی مکالمه‌هایی هدفمند، شرایط تغییر یافته‌ی این قشر از مردم سرزمین خود را بیان کنند که تاثیر به‌سزایی در درک عامه از ماهیت کارناوالی این گروه دارد. در محیط کارناوالی‌ه‌ی این مهاجران که در داستان‌های این دو نویسنده آمده است، رفتارها و منش‌های زندگی انسانی در روند دگردیسی مهاجرت، دوران بی‌ثباتی کارناوالی را نشان می‌دهد. نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش نشان داد که در دیدگاه کارناوالی، بیگانه در هر زمان و مکانی، دیگری به حساب می‌آید و هویت مردم سرزمین جدید را نمی‌تواند به‌تمامی بپذیرد. در یک نیروی اجتماعی و گفتمانی که باختین نام آن راه‌تروگلاسیا (به‌معنای درک جهان از میان توده‌ی زبان) می‌نامد، دشواری زندگی آدم‌ها در غربت نشان داده می‌شود. در داستان‌های گلی ترقی می‌توان رفتارها و دلواپسی‌های مادران مهاجر یا مادرانی که فرزندان‌شان مهاجرت کرده‌اند، دیده می‌شود. آن‌ها سعی می‌کنند، در زنجیره‌ی روابط انسانی بین همسر، فرزندان و مردم سرزمین مهاجرت شده، طوری قرار بگیرند که خانواده را از شرایط بحران با کمترین آسیب بیرون بکشند و خانواده را در رویارویی با تفاوت‌های سرزمین مادری نسبت به سرزمین مقصد یاری کنند یا حداقل با تحمل بیشترین فشارها، نمی‌خواهند باری بر دوش کسی باشند. در نوشته‌های فیروزه‌ی جزایری دوما، با نویسنده‌ای روبرو هستیم که از هفت سالگی با خانواده‌ی خود به آمریکا مهاجرت کرده و تحت تاثیر فرهنگ چندملیتی آنجا قرار گرفته ولی با تربیت پدر و مادر ایرانی، از فرهنگ سرزمین مادری، رشد یافته است. او سعی می‌کند جنبه‌های مختلف زندگی خانواده و فامیل مهاجر خود را در جایگاه یک دختر، یک فرزند، یک همسر و یک مادر در نقدی منصفانه به تصویر درآورد و جنبه‌های مثبت و منفی هر دو سرزمین را تحلیل کند. در آثار ترقی و جزایری دوما نیز کنار آمدن با فرهنگ و زبان و موقعیت آدم‌های سرزمین‌های دیگر چالش برانگیز است. تلاش مهاجران در جایگاه فردی و خانوادگی در سرزمین مقصد گاهی باعث به‌وجود آمدن داستان‌های کارناوالی می‌شود که زندگی خارج از زندگی این گروه در آثار این دو بانوی نویسنده بررسی شده است.

سهم نویسندگان: فاطمه جعفریان: طراحی چارچوب کلی، تدوین محتوا، تحلیل مطالب، ارسال و اصلاح مقاله. دکتر شروین خمسه: طراحی، ایده‌پردازی و اصلاح مقاله و نویسنده مسئول. دکتر سهیلا قسیمی ترشیزی: بررسی نهایی مقاله. همه نویسندگان نتایج را مورد بحث قرار داده و نسخه‌ی نهایی را بررسی و تأیید کرده‌اند. مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری فاطمه جعفریان با راهنمایی دکتر شروین خمسه و مشاوره دکتر سهیلا قسیمی ترشیزی می‌باشد.

سپاسگزار: نویسندگان از همه‌ی کسانی که با نقد و مشورت خود در تکمیل پژوهش موثر بوده‌اند، تقدیر و سپاسگزاری می‌کنند.

تعارض منافع: در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی را نویسندگان گزارش نکرده‌اند.

منابع مالی: این پژوهش از حمایت مالی برخوردار نبوده است.

References

- Amiri, S. (2013). Deconstruction of the Iranian woman's monument in the perfume of lavender, Pine perfume Firoozeh Jazaiery Duma. *Research in Contemporary World Literature*, 19(2), 103-122. [Persian] URL: <http://ensani.ir/fa/article/457134/>
- Aslani, M. R. (2006). *Glossary of humorous terms and expressions*. Tehran: Morvarid. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11196778/>
- Attariani, M. (2018). Analyzing the concept of carnivalism in Bakhtin's views and examining the possibility of resistance in slang. *Political and International Approaches*, 55(1), 135-156. [Persian] URL: <http://ensani.ir/fa/article/395657/>
- Attariani, M. (2018). *Monotone and polyanalysis in Bakhtin phony literary theory*. Fifth Conference on Literary Text Studies A New Look at Stylistics, Rhetoric, Literary Criticism, Tehran. [Persian] URL: <https://civilica.com/doc/761771/>
- Bakhtin, M. (1929). *Dostoevsky's Poetry*. Translated by Isa Soleimani. (2019). Tehran: Nawa Maktoob. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11484301/>
- Bakhtin, M. (1964). *Conversational imagination Essays about the novel*. Translated by Roya Poorazar. (2017). Tehran: Nashre Nei. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11142316/>
- Cudden, J. (1984). *Culture of Literature and Criticism*. Translation by Kazem Firoozmand. (2001). Tehran: Shadegan Publishing. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1478906/>
- Farjami, M. (2018). *An introduction to contemporary research*. Tehran: Tisa Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11412066/>
- Holcuest, M. (1935). *Conversationalism Mikhail Bakhtin and his world*. Translated by Mehdi Amirkhanlou. (2016). Tehran: Niloufar Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11276934/>
- Jafari, M. T. (2010). *Philosophy and purpose of life*. Tehran: Institute and editing and publishing the works of Allameh Jafari. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1181752/>
- Jazayery Doma, F. (2011). *Laughter has no accent*. Translated by Natali Choobineh. (2017). Tehran: Silver Pond Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11302395/>
- Koi, L. (1955). *Education of cultures and communities*. Translated by Mohammad Yamini. (1999). Tehran: Shahid Beheshti University Press. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1730879/>
- Lukacs, G. (1967). *Sociology of the novel*. Translated by Mohammad Jafar Pooyandeh. (2008). Tehran: Mahi Publishing. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11486792/>
- Mir Abedini, H. (2018). *Eighty years of Iranian short stories*. Tehran: Khorshid Book Publishing. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11572025/>
- Mohammadi, Z. (2016). The theory of carnival and satire in the reading of the Karamazov brothers. *Contemporary Literature Research*, 21(2), 379-402. [Persian] URL: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=466834>
- Mokhtari, M. (2013). *Man in contemporary poetry*. Tehran: Toos. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11701643/>

- Oskuee, N. (2017). The components of Bakhtin carnival in the novel "Do not worry". *Journal of Literary Criticism and Rhetoric*, 6(1), 141-157. [Persian] URL: <https://civilica.com/doc/1321761/>
- Pakbaz, R. (1975). *Artistic and social study of Impressionism*. Tehran: Rose Publications. [Persian] URL: <https://www.iketab.com/>
- Sadr, R. (2013). *One two three humor*. Tehran: Morvarid Publications. [Persian] [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1969725/>
- Saeedi, M. (2020). Explaining the cognitive flow of Iranian women's storytelling in migration. *Journal of Literary Criticism*, 13(49), 137-168. [Persian] URL: <http://ensani.ir/fa/article/423102/>
- Sediqpour, B. (2017). *Art reading*. Tehran: Tirgan Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11322460/>
- Servat, M. (2011). *Familiarity with literary schools*. Tehran: Sokhan Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1772175/>
- Shamisa, S. (2004). *Literary Criticism*. Tehran: Mitra Publishing. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1285395/>
- Taraghi, G. (2017). *12 stories*. Tehran: Niloufar Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11558803/>
- Volk, R. (1955). *New review date*. Translated by Saeed Arbab Shirani. (1994). Tehran: Niloufar [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11783370/>
- Zarouee Nasr Abad, A. (2001). *A brief look at the concepts of humor*. Tehran: Gol Agha. [Persian] URL: <https://www.khabaronline.ir/news/165546/>